

ANNELİK DENEYİMİ İLE ÇOCUK SEVME DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİ VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

*EVALUATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN MATERNAL EXPERIENCE AND LIKING OF
CHILDREN LEVELS OND FACTOR AFFECTING*

Öğr.Gör. Elif ERBAY*

Öğr.Gör. Sümeyra TOPAL**

Uzm. Hem. Öznur TİRYAKİ***

Prof.Dr. Nursan ÇINAR****

*Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü

**Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

***T.C.Sağlık Bakanlığı Sakarya Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi AR-GE Birimi

****Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

Bu çalışma 13-15 Nisan 2018 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen İkinci Uluslararası Hemşirelik Kongresi (ICON 2018)'de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Geliş Tarihi/Received: 01.09.2018

Kabul Tarihi/Accepted: 26.11.2018

ÖZ

Amaç: Bu çalışma kadınların annelik deneyimleri ile çocuk sevmeye düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve etkileyen faktörlerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı nitelikte yapılan çalışmanın evrenini Sakarya Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Merkez kampüsü ile Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesi Kampüsü klinikleri ve polikliniklerine başvuran 0-3 yaş aralığında çocuğu olan kadınlar, örnekleme ise çalışmanın yürütüldüğü Şubat-Mart 2018 tarihlerinde polikliniklere başvuran ve çalışmaya dahil olma kriterlerine sahip gönüllü 140 kadın oluşturdu. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan soru formu, Anne Olma Ölçeği ve Barnett Çocuk Sevmeye Ölçeği kullanılarak toplandı. Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) 23 istatistik programları aracılığıyla değerlendirildi.

Bulgular ve Sonuç: Çalışma kapsamına alınan kadınların %36.4'ü 24-29 yaş aralığında, %37.9'u orta okul mezunu, %88.6'sı ev hanımı, %65'i çekirdek aile yapısına sahip ve %32.9'u 2-4

yıllık evli idi. Anne Olma Ölçeği'nin kesme değeri olan 9 ve üzerinde puan ortalamasında olan %25.7 katılımcının %55.6'sının çocuk bakımında ailesinden destek almadığı saptandı. Uygulanan bağımsız örneklem t testi / ANOVA testi sonucunda yaş gruplarına göre Anne Olma Ölçeği ortalaması bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulundu ($p<0.05$). Çalışmada, 18-23 yaş grubundaki annelerin 24-29 yaş grubundakilere göre ve destek almayan annelerin destek alanlara göre annelik memnuniyetinin daha az olduğu belirlendi. Katılımcıların Anne Olma Ölçeği (6.12 ± 4.74) ile Barnett Çocuk Sevme Ölçeği (92.23 ± 7.89) puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde ise iki ölçek arasında zayıf, negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulundu ($p<0.05$). Bu çalışmada annelik memnuniyeti azaldıkça çocuk sevme düzeyinin de azaldığı saptandı. Anne yaşının genç olmasının ve çocuğun bakımında ailesinden yeterli destek alamamasının da annelik memnuniyetini olumsuz etkilediği görüldü.

Anahtar Sözcükler: Anne-çocuk ilişkileri, çocuk yetiştirme, memnuniyet

ABSTRACT

Objective: *This study was conducted to determine the relationship between maternal experiences and liking of children levels of mothers and to examine the effecting factors.*

Methods: *The population of this descriptive and correlational study consisted of the mothers who had children in the age range of 0-3 years and applied to clinics and outpatient clinics in main campus and Mother and Child Hospital campus of the Sakarya University Training and Research Hospital. The sample consisted of 140 volunteer mothers who applied to the outpatient clinics during the research and had inclusion criteria of the study. The data was collected by using "Being a Mother Scale", "Barnett's Liking of Children Scale" (BLOCS) and the questionnaire prepared by the researchers. The data obtained from the study was evaluated by transferring them to the computer and by using statistical software of Statistical Package for the Social Sciences 23.*

Results: *It was determined that 36.4% of the women included in the study were in the age range of 24-29 years, 37.9% of them were secondary school graduates, 88.6% were housewives, 65% had nuclear family structure and 32.9% were married for 2-4 years. It was found that, 55.6% of the 25.7% of the participants, who had a score of 9 which is the cut off value of Being a Mother Scale and above, did not receive support from their parents in child care. As a result of the unpaired t test / ANOVA test, it was determined that there was a statistically significant difference in the mean Being a Mother Scale values according to age groups ($p<0.05$). In the study it was found that the maternity satisfaction of mothers 18-23 age group was less than those in the 24-29 age group, and the satisfaction of mothers who did not receive support was less than those received support. When the relationship between the mean scores of Being a Mother Scale (6.12 ± 4.74) and Barnett's Liking of Children Scale (92.23 ± 7.89) was examined, it was found that there was a weak negative correlation between two scales ($p<0.05$).*

Conclusion: *In this study, it was determined that as the maternity satisfaction decreases, the liking of children level decreases. The facts that the young age of the mother and inadequate support from her family in the child care were observed to negatively affect maternity satisfaction.*

Key Words: *Mother-child relations, child rearing, satisfaction*

GİRİŞ

Annelik, kadının yaşamındaki en önemli gelişimsel olaylardan biridir (Mercer 2004). İlk çocuğun doğumu mutlu bir olay olmakla birlikte, yeni roller ve sorumluluklar bazı annelerde yoğun strese de sebep olabilir (Javadifar ve ark. 2016). Kadın, ebeveyn olma sürecinde yeni rolünü gerçekleştirirken değişik yaşam olaylarından yararlanır ve zaman içerisinde yeni fikirler ve beceriler elde ederek deneyim kazanır (Çalışır ve ark. 2009, Javadifar ve ark. 2016).

Mercer'in Annelik Rol Yeteneği Kuramı ve Modeli'ne göre; annelik rolüne alışma süreci, anneler arasındaki bireysel farklılıklara bağlı olarak prenatal dönemden başlayıp postnatal ilk yıl içinde annelik kimliğinin oluşması ile tamamlanan süreç olarak tanımlanmaktadır (Coşkuner Potur 2013). Mercer'in modelinde annelik rolü becerisi; annenin davranış ve özellikleri, empati, bebek davranışlarına duyarlılık, özgüven, olgunlaşma, esneklik, tavır, gebelik, doğum, fiziksel ve ruhsal sağlık, depresyon ve rol çatışmasından etkilenebilir (Çalışır 2003).

Annelik rolüne geçiş ve postpartum dönemde anneliğe uyumu etkileyen faktörleri araştıran çeşitli çalışmalar vardır. Annenin primipar veya multipar olması (Walker ve ark. 1986, Grace 1993), gebelikte yaşadığı stres ve annelik kaygısı, bebeği ile etkileşimi annelik rolüne uyumun önemli belirleyicilerindedir (Mercer 2004, DiPietro ve ark. 2015). Annenin yaşı, eğitimi, sosyal ve ailesel faktörler, kültürel yapı, eşin desteği, sağlık profesyonellerinin desteği ve bunun gibi pek çok faktör anneliğe uyum ve annelik rolünün kabulünü etkileyebilmektedir. Annenin, annelik rolüne sağlıklı bir şekilde uyum sağlaması ve sürdürmesi, anne ile bebek arasındaki bağı güçlendirir. Anne-bebek bağlanması, anne ile bebeğin yakın teması, iletişimi ve emzirme ile gelişmektedir. Anne-bebek arasında zaman içinde giderek artan bu eşsiz sevgi bağı, annelik deneyiminin artmasıyla daha da anlam kazanarak gelişir (Er 2006, Duyan ve Gelbal 2008).

Sevgi, insanları birbirine yaklaştıran olumlu ve iyi duyguların tümüdür. Yetişkin bireyler, sevme ve ait olma ihtiyaçlarını seçebilir ya da biçimlendirebilir iken çocukların sevgi ihtiyaçları buldukları koşullar içerisinde şekillenir (Er 2006). Çocuğun sağlıklı ve olumlu bir kişilik geliştirmesi için sevgiye ihtiyacı vardır ve bunun temeli de ailede atılmaktadır. Sağlıklı bireylerin ve toplumun oluşması, sağlıklı anne-çocuk ilişkisine bağlıdır (Duyan ve Gelbal 2008). Anne, bir çocuğun sağlıklı büyüüp gelişmesinde büyük önem taşımaktadır. Annelik deneyiminin sağlıklı bir şekilde kazanılması ve sevgi dolu sürdürülmesi, ailenin diğer bireylerinin de katkısıyla çocuğun sağlıklı bir birey olarak yetiştirilmesinde önemli bir temel oluşturur (Barnett ve Sinisi 1990).

Çeşitli faktörlerden etkilenmekle birlikte, çocukları sevmek, ebeveyn olmanın temel gereğidir (Chasiotis ve ark. 2006). Bu bağlamda annelerin annelik deneyimleri ve çocuk sevme düzeyleri sağlıklı bireylerin yetiştirilmesinde önemlidir. Ülkemizde annelerin çocuk sevme durumları ile ilgili çalışmalar bulunmamakta, çocuk sevme ile ilgili çalışmaların daha çok öğretmenlik alanında olduğu görülmektedir (Duyan ve Gelbal 2008, Gelbal ve Duyan 2010, Uğurlu 2013). Bu gereksinimden yola çıkılarak

araştırma, annelerin çocuk sevme düzeyleri ile annelik memnuniyeti arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

AMAÇ

Konu ile ilgili literatür incelendiğinde annelerin çocuk sevme düzeyleri ile annelik memnuniyeti arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada kadınların annelik deneyimleri ile çocuk sevme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte tasarlanan araştırmanın evrenini Şubat-Mart 2018 tarihlerinde bir Eğitim ve Araştırma Hastanesinin çocuk klinikleri ve polikliniklerine başvuran annelerin tamamı oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş olup araştırmacılar tarafından bilgilendirildikten sonra araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden ve araştırmaya dahil olma kriterlerini taşıyan 140 anne örnekleme oluşturmuştur. Örnekleme belirlemede kullandığımız ölçeklerdeki madde sayısı dikkate alınmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu'ndan 23.02.2018 tarih ve 71522473/050.01.04/42 sayılı onay ve Sakarya İli Kamu Hastaneleri Birliği Genel Sekreterliği'nden ve Sakarya Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi yönetiminden gerekli yazılı izinler alınmıştır. Katılımcılara çalışmanın amacı, cevapların gizliliği, verilerin nerede ve nasıl kullanılacağı hakkında bilgilendirme yapıldıktan sonra gönüllü olan ve sözlü onamları alınan kadınlar örnekleme dahil edilmiştir.

Çalışmaya alınma kriterleri:

- Annenin 15 günlükten büyük, 3 yaşından küçük bebeğinin olması
- Annenin 18 yaş üstü olması
- İletişim ile ilgili herhangi bir sorununun olmaması
- Çalışmaya gönüllü olması

Veri Toplama Araçları

Veriler; araştırmacılar tarafından hazırlanan Soru Formu (kadınların tanıtıcı özelliklerini (yaş, eğitim durumu, çalışma durumu gibi) içeren sorulardan oluşmuştur), Anne Olma Ölçeği (BaM-13), Barnett Çocuk Sevme Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Soru formu ve ölçekler dağıtılmadan önce kadınlara araştırmanın amacı açıklanmış, elde edilen bilgilerin bilimsel amaçla kullanılacağı söylenerek sözel onamları alınmıştır. Veriler, polikliniğe gelen ve vaka seçim kriterlerine uygun, gönüllü kadınlarla, polikliniklerin bulunduğu alanda uygun bir odada (masa, sandalyesi olan, sessiz, sakin) toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından veri toplama formları katılımcılara verilerek doldurmaları istenmiştir. Veri toplama formları tam olarak doldurulup

doldurulmadığı, araştırmacı tarafından kontrol edilerek alınmıştır. Veri toplamada kullanılan formların doldurulması yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

Soru formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanan, annelerin sosyo-ekonomik özelliklerini belirlemeye yönelik 16 sorudan oluşmaktadır. Bu sorular; annenin yaşı, annenin kardeş sayısı, eğitim ve gelir düzeyleri ile kendisinde veya çocuğunda herhangi bir hastalık varlığı vb. bilgileri öğrenmeye yöneliktir (Duyan ve Gelbal 2008, Ngai ve ark. 2010, Matthey 2011)

Anne Olma Ölçeği (BaM-13): Matthey (2011) tarafından 0-3 yaş aralığında çocuğu olan annelerin annelik deneyimlerini belirlemek amacıyla geliştirilen ölçeğin Türkçe'ye geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Sevimli Güler ve Çınar (2016) tarafından yapılmıştır. Ölçek, 0 ile 3 arasında puanlanan ve yüksek puanların "annelik" deneyiminden memnuniyetin daha düşük olduğunu gösteren 13 soru maddesinden oluşmaktadır. Her madde dört yanıt seçeneklerinden biriyle tasdik edilmektedir: 'Evet, çoğu zaman'; 'Evet, bazen', 'Hayır, çok sık değil'; 'Hayır, nadiren ya da hiç'. Puanlamayı kolaylaştırmak için, her madde aynı yönde puanlanmıştır (0, 1, 2, 3). Toplam puan 0 ila 39 arasında değişmektedir. Toplam 9 veya üzerindeki puanları gösteren veriler önemli düzeyde annelik ile ilgili memnuniyetsizlik seviyesinin göstergesidir. Anne Olma Ölçeği'nin kapsadığı alanlar ise; sosyal izolasyon, pişmanlık, güven duygusu, çocuğu ile ilişkisi, desteği ile memnuniyeti, başa çıkma ve suçluluktur. Ölçekte altı madde çocuk deneyimi alt boyutu, altı madde yetişkin deneyimi, iki madde de duygusal yakınlığı ölçmektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenilirlik çalışmasında Cronbach α değeri 0.769, bu çalışma için Cronbach α değeri 0.655'tir.

Barnett Çocuk Sevme Ölçeği (Barnett Liking of Children Scale- BLOCS): Barnett ve Sinisi (1990) tarafından insanların çocuklara yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte bireylerin çocukları sevme durumunu belirlemeye yönelik 14 madde bulunmaktadır. Maddelerde belirtilen düşünceye, bireylerden "Hiç katılmıyorum" yanıtından, "Tamamen katılıyorum" yanıtına kadar değişkenlik gösteren yedi derecede görüş bildirmeleri istenmektedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 14-98 arasında değişmektedir. Fischer ve Corcoran (1994)'a göre Barnett Çocuk Sevme Ölçeğinin iç tutarlılık katsayısının 0.93 ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısının 0.91 olması nedeniyle, insanların çocukları sevip sevmediğini belirlemede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır. Çocukları sevmeyi belirlemeye yönelik maddelerden dört tanesi olumsuz (3, 6, 10 ve 13. maddeler) ve 10 tanesi de olumlu anlam taşımaktadır. Olumlu maddeler puanlanırken "Tamamen katılıyorum" yanıtı "7" ile ve "Hiç katılmıyorum" yanıtı ise "1" ile; olumsuz maddelerin puanlanırken ise "Hiç katılmıyorum" yanıtı "7" ile ve "Tamamen katılıyorum" yanıtı da "1" ile puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar, insanların çocukları daha fazla sevdiklerini; düşük puanlar ise çocukları sevme düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe versiyonu için güvenilirlik ve geçerlik çalışması Duyan ve Gelbal (2008) tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen çalışmada test-tekrar test güvenilirliği 0.854 ve iç tutarlılık katsayısı 0.92 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada Cronbach α değeri 0.721'dir

İstatistiksel analiz

Verilerin analizi Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) Statistics 23 programına aktararak yapılmıştır. Sayısal değişkenler için merkezi eğilim ölçülerinden ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri; kategorik değişkenler için ise frekans dağılımları verilmiştir. İki grup arasında fark olup olmadığına bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla grup arasında fark olup olmadığına tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) ile bakılmıştır. Sayısal değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesinde ise pearson korelasyon analizinden yararlanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edildi.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışma kapsamına alınan 140 kadının; %36.4'ü 24-29 yaş aralığında, %32.9'u 2-4 yıl arasında evli ve %32.9'u 10 yıldan uzun süredir evli, %37.9'u orta okul mezunu, %88.6'sı ev hanımı olduğu bulunmuştur. Kadınların %63.6'sı ekonomik durumunu "gelir gidere denk" olarak değerlendirmekte, %65'i çekirdek aile yapısına sahip ve %32.9'unun 2 tane çocuğu bulunmaktadır. Kadınların %83.6'sının çocuklarında herhangi bir kronik hastalık bulunmamaktadır. Annelerin %55'i çocuk bakımında destek almış, destek alanların %77.9'u anne/kayınvalidesinden destek almıştır.

Tablo 1. Kadınların Tanıtıcı Özelliklerine Göre Anne Olma Ölçeğinden Aldıkları Puanların Dağılımı

Tanıtıcı Özellikler	Ortalama	SS	P	Fark
Yaş				
18-23	7,86	5,73	0,022^{ab}	18-23 yaş > 24-29 yaş
24-29	4,90	3,66		
30-35	7,21	5,38		
36 ve üstü	5,24	3,92		
Evlilik süresi				
4 yıl ve altı	5,75	4,99	0,744 ^b	
5-9yıl	6,46	5,18		
10 yıl ve üzeri	6,28	4,08		
Eğitim Durumu				
ilkokul	6,42	4,90	0,292 ^b	
Ortaokul	5,23	4,40		
Lise	6,50	3,88		
Üniversite	7,50	6,19		
Çalışma durumu				
Çalışıyor	4,56	3,83	0,163 ^a	
Ev Hanımı	6,32	4,82		
Ekonomik durum				
Gelir giderden az	6,10	4,41	0,975 ^a	
Gelir gidere denk veya daha fazla	6,13	4,93		
Aile tipi				
Çekirdek	6,57	4,92	0,126 ^a	
Geniş	5,29	4,32		
Çocuk sayısı				
1	6,69	5,35	0,393 ^b	
2	5,43	4,64		
3	5,74	3,83		

4 ve üzeri	7,50	5,05		
Çocuklarının kronik hastalığa sahip olma durumu				
Evet	7,09	5,37	0,287 ^a	
Hayır	5,93	4,61		
Çocuk bakımında destek alma durumu				
Evet	5,39	4,40	0,043 ^{**a}	
Hayır	7,02	5,02		

*:p<0,05 **:p<0,01 ***:p<0,001 (a: Bağımsız örneklem t testi b:ANOVA Testi)

Araştırmaya katılan kadınların yaş grubu ve çocuk bakımında destek alma durumu ile Anne Olma Ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmış iken (p<0,05) diğer demografik değişkenlerin gruplarına göre Anne Olma Ölçeği ortalaması bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05). Buna göre; 18-23 yaş grubundaki kadınların Anne Olma Ölçeği'nden aldıkları puanların ortalaması, 24-29 yaş grubundakilere göre ve çocuk bakımında destek almayan kadınların Anne Olma Ölçeği'nden aldıkları puanların ortalaması çocuk bakımında destek alanlara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek olup, annelik memnuniyetleri daha düşük bulunmuştur.

Tablo 2. Barnett Çocuk Sevme Ölçeği Puan Ortalamaları İle Tanıtıcı Özellikler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Ortalama	SS	P
Yaş	18-23	90,77	6,98	0,617 ^b
	24-29	91,80	9,68	
	30-35	93,38	6,51	
	35 ve üstü	92,44	6,78	
Evlilik süresi	4 yıl ve altı	93,13	6,65	0,523 ^b
	5-9 yıl	91,31	9,14	
	10 yıl ve üzeri	91,93	8,18	
Eğitim durumu	İlkokul	93,00	8,20	0,788 ^b
	Ortaokul	92,26	7,54	
	Lise	91,88	7,51	
	Üniversite	90,78	9,07	
Çalışma durumu	Çalışıyor	93,50	4,71	0,495 ^a
	Ev Hanımı	92,06	8,21	
Ekonomik durum	Gelir giderden az	92,44	8,08	0,822 ^a
	Gelir gidere denk veya daha fazla	92,12	7,83	
Aile Tipi	Çekirdek	92,30	8,16	0,890 ^a
	Geniş	92,10	7,44	
Çocuk Sayısı	1	91,84	7,93	0,974 ^b
	2	92,54	8,42	
	3	92,14	8,06	
	4 ve üzeri	92,64	6,02	
Çocuk bakımında destek alma durumu	Evet	93,09	6,95	0,154 ^a
	Hayır	91,17	8,85	

*:p<0,05 **:p<0,01 ***:p<0,001 (a: Bağımsız Örneklem t testi b:ANOVA Testi)

Kadınların bireysel özellikleri (yaş, evlilik süresi, eğitim durumu, çalışma durumu, ekonomik durum, aile tipi, çocuk sayısı ve çocuk bakımından destek alma durumu) ile Barnett Çocuk Sevme Ölçeği ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 2).

Tablo 3. Anne Olma Ölçeği ile Barnett Çocuk Sevme Ölçeği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Barnett Çocuk Sevme Ölçeği
Anne Olma Ölçeği	r	-0,255
	p	0,002**
	N	140

*: $p<0,05$ **: $p<0,01$ ***: $p<0,001$

Tablo 3'e göre; uygulanan pearson korelasyon analizi sonucunda Anne Olma Ölçeği ile Barnett Çocuk Sevme Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre Anne Olma Ölçeği ile Barnett Çocuk Sevme Ölçeği arasında negatif yönde ve zayıf düzeyde (%25,5) bir ilişki bulunmaktadır.

Çalışmamızın sonunda; annelik memnuniyeti azaldıkça çocuk sevme düzeyinin de azaldığı saptanmıştır. Anne yaşının genç olmasının ve çocuğun bakımında ailesinden yeterli destek alamamasının da annelik memnuniyetini olumsuz etkilediği görülmüştür.

Annelerin annelik deneyimleri ile çocuk sevme düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve etkileyen faktörlerin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın bulguları tanımlayıcı veriler ve Anne Olma Ölçeği ve Barnett Çocuk Sevme Ölçeği kullanılarak değerlendirildi. Bu çalışmaya göre; demografik değişkenler ile Barnett Çocuk Sevme Ölçeği arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bununla birlikte; Anne Olma Ölçeği'nden 18-23 yaş grubundaki kadınların aldıkları puanların ortalaması 24-29 yaş grubundakilere göre ve çocuk bakımında destek almayan kadınların aldıkları puanların ortalaması destek alanlara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek olup, annelik memnuniyetleri daha düşük bulunmuştur. Anne Olma Ölçeği ile diğer değişkenler arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir.

Gebe ve anne için, sosyal destek gebelik ve doğum sonrası dönemde annelik rolüne adaptasyon sürecini olumlu şekilde etkilemekte, bebeğine olan duyarlılığını artırmakta ve yakınları ile ilişkilerini kolaylaştırmaktadır (Taşkın 2012). Bizim çalışmamızla benzer şekilde Shroot ve ark. (2016) çalışmasında, algılanan annelik rolü yeterliliği ile yaş, sosyal destek ve destek kişilerin sayısı arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Warren'ın (2005) ilk kez anne olanlarda yaptığı bir çalışmada, sosyal desteği olanların bebek bakımında kendilerini güvende hissettikleri bildirilmiştir. Mermer ve ark. (2010) yaptığı çalışmanın sonucunda; anne, bebek ve dolaylı olarak aile sağlığının sürdürülebilmesi için gebelik ve özellikle doğum sonrası dönemde sosyal desteğin verilmesinin gerekli olduğu belirlenmiştir. Bizim çalışmamızda da; çocuk bakımında destek almayanların Anne Olma Ölçeği ortalaması, çocuk bakımında destek alanlara göre annelik memnuniyeti düşük bulunmuştur. Ngai ve ark. (2011) çalışmasında, sosyal destek varlığının yanı sıra,

kişisel bilgi ve bebek bakım deneyimi, emzirmedeki başarı, bebeğin sağlığı ve çeşitli kaynaklardan gelen çelişkili bilgilerin anne rolünün yeterliliğini etkileyen önemli faktörler olduğunu bulmuşlardır. Bu çalışmalardan farklı olarak, sosyal destek ve stresin doğumdan altı hafta sonra doğrudan algılanan anne rolü yetkinliği ve memnuniyeti ile ilişkili olmadığı da bulunan sonuçlar arasındadır (Ngai ve ark. 2010). Bu bilgiler ışığında kadının aldığı destek ile; kendini güvende hissetmesi, annelik rolü yeterliliği ve dolayısıyla bebeğine/çocuğuna daha iyi bakım verebilmesi mümkündür.

Her kadının annelik deneyimi eşsizdir. Bu eşsiz deneyim anneye, bebeğe ve çevreye ait değişkenlerden etkilenmektedir (Deliktaş ve ark. 2015). Bir yetişkin rolü olan annelik rolünün sosyal ve psikolojik olarak tam olgunlaşmamış adolesanlarda yeterli olarak gelişemeyebileceği veya geç gelişebileceği belirtilmektedir. Adölesan ve 35 yaş üstü kadınların bebeklerinde, 20-35 yaş grubundaki kadınların bebeklerine göre prematürel, düşük doğum ağırlığı ve mortalite riski daha yüksek olabilir. Adölesan annelerin bebeklerine karşı daha az sabır gösterdikleri belirtilmektedir. İlk doğumunu otuzlu yaşlarda yapan annelerin daha olgunlaşmış olmalarına rağmen, morbidite oranlarının ve kendi annelik rol beklentilerinin yüksek olması nedeniyle erken dönemde rol başarımının engellenebileceği ve annelik rolü için en uygun yaşın 20-30 yaşlar arasında olduğu belirtilmektedir (Çalışır 2003). Anneliğe geçiş ile ilgili literatürde yer alan ilk çalışmalarda, annenin yaşının annelik rolü kazanmada etkili olduğu ve genç yaşta anne olanların daha uzun sürede annelik rolünü kazandığı ve bebek bakımı konusunda yeterli olmadıkları görülmektedir (Beydağ 2007). Bizim çalışmamızda da yaş faktörü annelik memnuniyetini etkileyen önemli faktörlerden biri olarak bulunmuştur ve 18-23 yaş grubundakilerin Anne Olma Ölçeği ortalaması 24-29 yaş grubundakilere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek olup, annelik memnuniyetleri daha düşüktür.

Çalışmamızın önemli sonuçlarından biri Anne Olma Ölçeği ile Barnett Çocuk Sevme Ölçeği arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmasıdır ($p < 0.05$). Annelik memnuniyeti azaldıkça, çocuk sevme düzeyinin azaldığı görülmektedir. Fakat literatürde iki ölçek arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kadının annelik rolüne uyum sağlamasında kendisinin ve bebeğinin bakım gereksinimlerini karşılayabilmesi için gerekli bilgi ve becerinin yanında çocukları sevmesinin de önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, bir kadında çocuk sevme düzeyinin düşük olmasının, annelikten alacağı memnuniyeti de olumsuz yönde etkilemesi beklenilebilecek bir sonuçtur.

Çocuk sevme durumu daha çok ilköğretmenlerinde araştırılmış, annelerde çocuk sevme durumunun araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Annelik deneyimi ise, "annelik rolü yeterliliği" ve "annelik memnuniyeti" kavramları ile daha sık karşımıza çıkmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak; bu çalışmada annelik memnuniyeti azaldıkça çocuk sevme düzeyinin de azaldığı saptandı. Anne yaşının genç olmasının ve çocuğun bakımında ailesinden yeterli destek alamamasının annelik memnuniyetini olumsuz etkilediği

görülmektedir. İlkokul öğretmenlerinin çocuk sevme durumları, eğitimin aileden sonraki ikinci basamağı ilkokul olduğu için elbette önemlidir, fakat çocuk sevme durumları ve etkileyen faktörlerin ailede hatta çocuk sağlığını direkt olarak etkilediği için annelerde incelenmesine daha çok gereksinim bulunmaktadır. Annelik memnuniyetinin 20-35 yaşlar arasında daha iyi olduğu göz önünde bulundurulursa, erken yaşta gebeliklerin hem anneye hem bebeğe olası fizyolojik ve psikolojik riskleri hakkında adölesan ve genç kadınların bilgilendirilmesi önemlidir. Hemşireler doğum öncesi ve sonrası dönemde annelere yeterli eğitim ve destek sağlamalıdır. Doğum öncesi ve doğum sonrası gebenin ve annenin bebek bakımı konusunda ve daha birçok konuda desteğe ihtiyacı olduğu unutulmamalı ve bu durum yakınları ile de paylaşılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Barnett MA, Sinisi CS. The Initial Validation of a Liking of Children Scale. *J Pers Assess* 1990; 55(1-2): 161-7.
- Beydağ KD. Doğum Sonu Dönemde Anneliğe Uyum ve Hemşirenin Rolü. *Türk Silahlı Kuvvetleri Koruyucu Hekim Bul.* 2007; 6(6): 479-4.
- Chasiotis A, Hofer J, Campos D. When Does Liking Children Lead to Parenthood? Younger Siblings, Implicit Prosocial Power Motivation, And Explicit Love For Children Predict Parenthood Across Cultures. *JCEP* 2006; 4(2): 95-123 DOI: 10.1556/JCEP.4.2006.2.2.
- Coşkuner Potur D. Annelik Rolü Yeteneği – Anne Olmak. İçinde: Ocakçı FA, Alpar EŞ, Editörler. *Hemşirelikte Kavram, Kuram ve Model Örnekleri*. 1. Baskı. İstanbul. İstanbul Tıp Kitabevi; 2013. 67-83.
- Çalışır H. İlk Kez Anne Olan Kadınların Annelik Rolü Başarımlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2003.
- Çalışır H, Karaçam Z, Kurnaz DA ve ark. Doğum Sonrası Ebeveynlik Davranışı Ölçeği'nin Türkçe Formunun Geçerliliği ve Güvenirliliği. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2009; 12(1): 1-8.
- Deliktaş A, Körükçü Ö, Kukulcu K. Farklı Gruplarda Annelik Deneyimi. *MÜSBED* 2015; 5(4): 274-83.
- DiPietro JA, Goldshore MA, Kivlighan KT & et al. The Ups and Downs of Early Mothering. *J Psychosom Obstet Gynaecol* 2015; 36 (3): 94-102.
- Duyan V, Gelbal S. Barnett Çocuk Sevme Ölçeği'ni Türkçeye Uyarlama Çalışması. *Eğitim ve Bilim Dergisi* 2008; 33: 40-8.
- Er M. Çocuk, Hastalık, Anne-Babalar ve Kardeşler. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2006; 49(2): 155-68.
- Grace JT. Mothers' Self Reports of Parenthood Across the First 6 Months Postpartum. *Res Nursing Health* 1993; 16: 431-9.
- Gelbal S, Duyan V. İlköğretim Öğretmenlerinin Çocuk Sevme Durumlarına Etki Eden Değişkenlerin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2010; 38(1): 127-37.
- Javadifar N, Majlesi F, Nikbakht A & et al. Journey to Motherhood in the First Year After Child Birth. *J Family Reprod Health* 2016; 10(3): 146-53.
- Matthey S. Assessing the Experience of Motherhood: The Being a Mother Scale *J Affect Disord* 2011; 128: 142-52.

- Mercer RT. Becoming a Mother Versus Maternal Role Attainment. *J Nursing Scholarsh* 2004; 36(3): 226-32
- Mermer G, Bilge A, Yücel U ve ark. Gebelik ve Doğum Sonrası Dönemde Sosyal Destek Algısı Düzeylerinin İncelenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2010; 1(2): 71-6.
- Ngai FW, Chan SWC, Ip WY. Predictors and Correlates of Maternal Role Competence and Satisfaction. *Nurs Res* 2010; 59(3): 185-93.
- Ngai FW, Chan SWC, Holroyd E. Chinese Primiparous Women's Experiences of Early Motherhood: Factors Affecting Maternal Role Competence. *J Clin Nurs* 2011; 20(9-10): 1481-9.
- Sevimli Güler D. Annelerin Algıladıkları Sosyal Destek ve Annelik Deneyimleri Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2016. 18-35.
- Shrooti S, Mangala S, Nirmala P & et al. Perceived Maternal Role Competence Among the Mothers Attending Immunization Clinics of Dharan, Nepal. *Int J Community Based Nurs Midwifery*. 2016; 4(2): 100-6.
- Taşkın L. Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği. 7. Baskı. Ankara. Sistem Ofset Matbaacılık. 2005; 451-2.
- Uğurlu CT. Öğretmenlerin İletişim Becerisi ve Empatik Eğilim Davranışlarının Çocuk Sevme Düzeyleri Üzerine Etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* 2013; 3(2): 51-61.
- Walker LO, Crain H, Thompson E. Mothering Behavior and Maternal Role Attainment During the Postpartum Period. *Nurs Res* 1996; 35(6): 352-5.
- Warren PL. First-Time Mothers: Social Support and Confidence in Infant Care. *J Adv Nurs* 2005; 50(5): 479-88.